

Foto: Cristian Tureanu - Femei din Botiza, 2002

VOPSITUL ÎN CULORI VEGETALE

(câteva noțiuni despre tehnica vopsitului în culori de plante, puse la îndemână de CENTRUL NAȚIONAL AL CREAȚIEI POPULARE, București, 1956)

Vopsitul în culori vegetale are o tradiție îndelungată, în toate regiunile țării și se remarcă prin frumusețea tonurilor și durabilitate în timp.

Pentru reușită, este necesar să se lucreze foarte curat, adică lâna să fie bine spălată și bine clătită, să nu rămână săpun pe ea.

Cazanul în care se fierbe să fie smălțuit, nespert, sau să se întrebuinteze oală de lut.

Apa folosită este bine să fie apă de ploaie.

În timpul fierberii, lâna trebuie ridicată de pe fundul vasului, din când în când, cu un băț, apoi din nou scufundată ca să prindă culoarea peste tot, în mod egal, uniform.

Materialul necesar este bine să fie vopsit tot odată, deoarece este foarte greu de obținut aceeași nuanță a doua oară.

CULOAREA ROȘIE

Se iau coji de porumbrel (spin), se pun 2 kg. de coajă în 10 litri de apă, se fierbe 4-5 ore. Se lasă la răcit, apoi se pune din nou vasul pe foc, se adaugă 10 gr. de piatră acră pisată mărunt; în lipsă de piatră acră se pun 3-4 litri de borș acru sau zeamă de varză acră (moare). Se pune lâna spălată curat și nestoarsă, se fierbe încet cam 2 ore de când începe să fiarbă. Se lasă în vas să se răcească, se clătește și se usucă la umbră.

Se obține o culoare roșu-aprins.
Ca să scoatem o culoare mai luminoasă, adăugăm un pahar de oțet de vin tare înainte de a pune lâna.

Dacă adăugăm un bob de calaican (sulfat fieros) închidem culoarea și cu cât mărim bobul de calaican, cu atât se închide culoarea, până aproape de negru. Se obțin alte tonuri și nuanțe dacă adăugăm în zeamă oțet și calaican în același timp.

Alte nuanțe și tonuri frumoase obținem dacă întâi vopsim lâna într-o culoare galben deschis și apoi o vopsim în roșu.

Cât de puțin,
Decât nimic.

Colecția AUGUSTIN MICU, Cicărlău, 2002

Zile-nt-un an îs tri sute
Da' eu am gânduri mai multe.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

De dragoste și de dor

1560.

Tăt așé zîce doru
Că de el moare omu;
Mînté doru ca ș-un căne
Că de el nu moare nime:
Eu de n-am avut un dor -
De-acee ciudă nu mor.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1561.

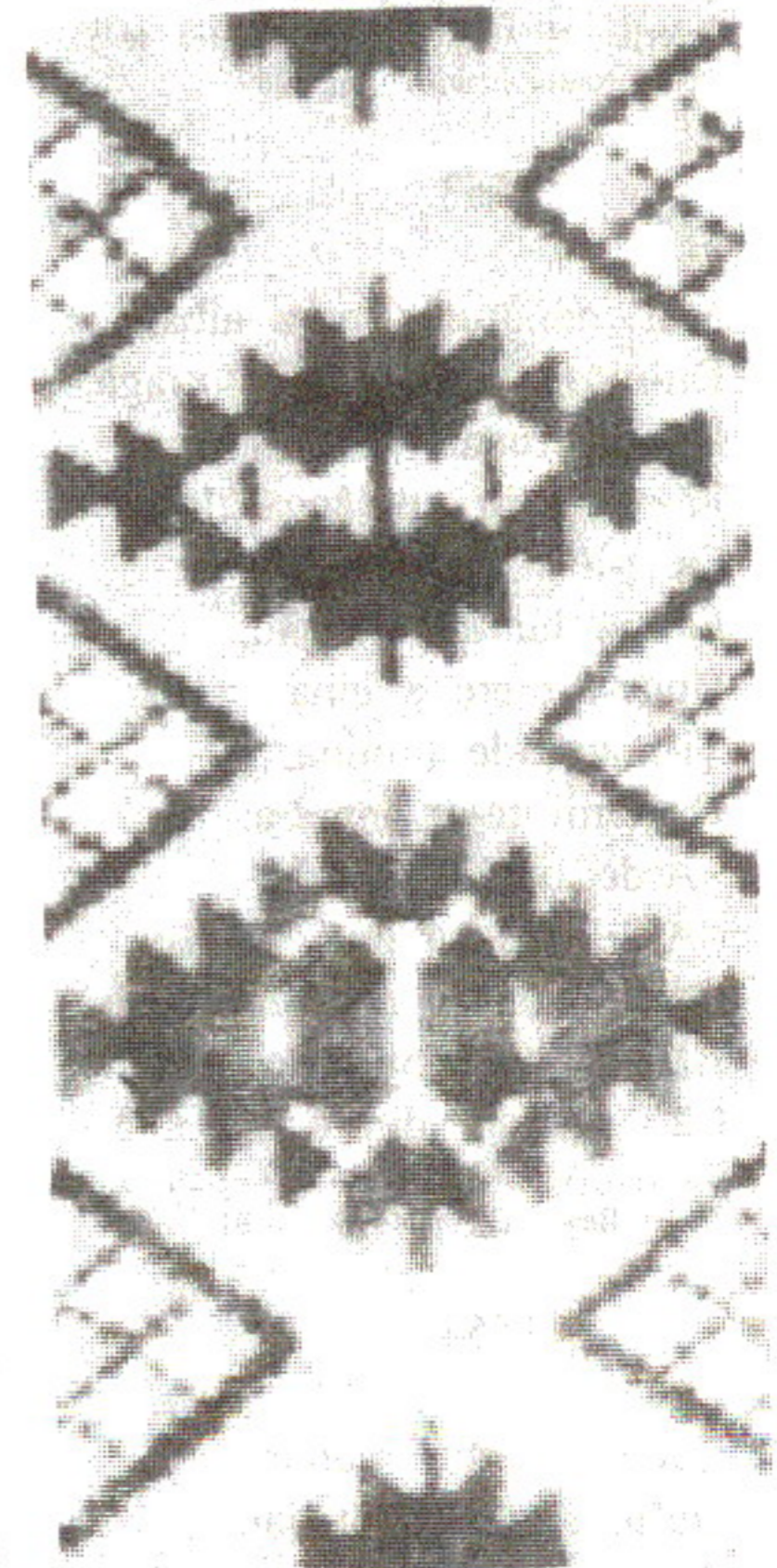
Nu sii, mândruț, supărat,
Din doruț ne-om fă' căruț
Ș-om trece peste deluț;
Cu obede

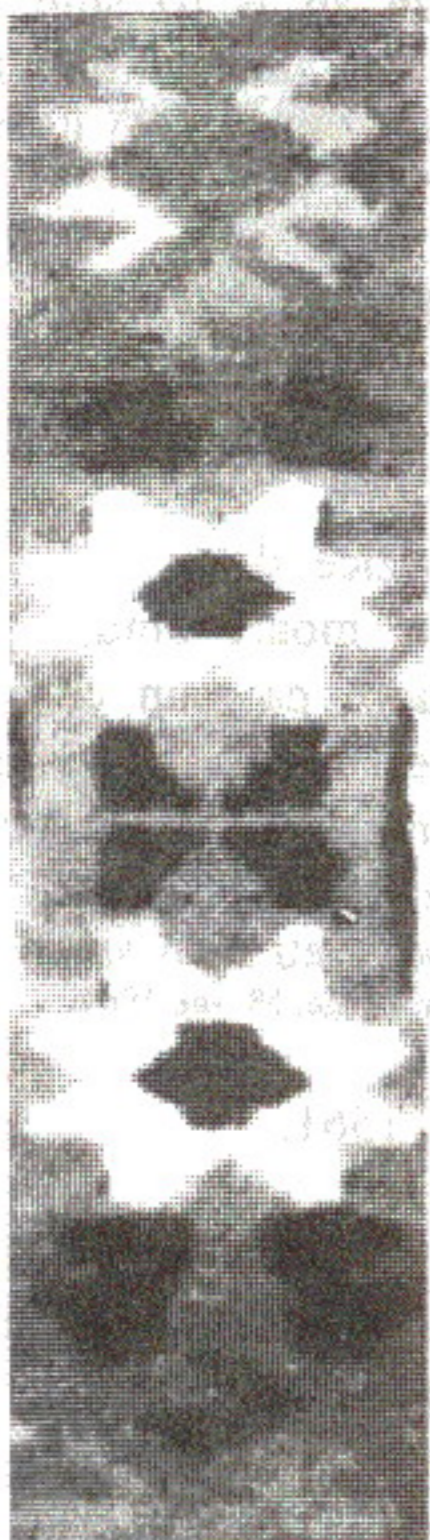
De lemn verde,
Spițele de măderan,
Osia de odolean
Și proțap

Din ruji de mac
Să-ț siu, mândrule, pe plac
Dacă n-o voit mama
Să trăiesc cu dumneata.

Floritică dintre fragi
Nu se despart inimi dragi
Nici de mamă, nici de tată,
Nici de nimeni, niciodată.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1562.

Măi mândrior, floare albă,
Du-mă-n lume de ți-s dragă,
De ți-s dragă, du-mă-n lume,
De ți-s urâtă, mi-o spune;
De ți-s dragă, du-mă-acasă,
De ți-s urâtă, mă lasă.
De ți-i rușine cu mine
Fă-mă brău pe lângă tine,
De ți-a ptica brău greu
Fă-mă lumnină de său
Și mă pune-n jebul tău.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1563.

Măi mândrule, floare albă,
Du-mă-n lume de ți-s dragă,
De ți-i rușine cu mine
Fă-mă brău pe lângă tine,
De ți-a si rușine brău
Fă-mă lumnină de său,
Unde-i mere a cina
Ți-i aprinde lumina,
Oamenii te-or întreba:
- Arde bine lumina!
- Arde, zău, că nu-i de său,
Da' -i mândra din satu meu,
Arde, zău, că nu-i de ceară
Că-i mândra dint-a mé țară.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

1564.

Cucule, pasăre blândă,
Du-te-n pădure și cântă,
Pe cine-i avé mânie

Nuanțe de portocaliu și galben ruginiu obținem dacă în zeama roșie adăugăm o zeamă galbenă scoasă din coji galbene de ceapă sau din floare de mușetel.

VERDE DESCHIS

Se ia macul, cu totul - frunze, tulpină și flori, se usucă la umbră și se păstrează la loc uscat până la întrebuintare. Se iau 2 kg. de mac, se pun în 10 litri de apă și se lasă să dospească o noapte, apoi se fierbe bine 3-4 ore. Se lasă la răcit, apoi se strecoară și se pune din nou la foc, se adaugă 10 gr. piatră acră pisată mărunt sau 3-4 litri de borș acru sau moare de varză.

Se pune 1 kg. de lână bine spălată și nestoarsă, se fierbe 2 ore, se lasă să se răcească, apoi se clătește și se usucă la umbră.

Obținem o culoare verde deschis. Ca să luminăm culoarea, punem un pahar de oțet de vin tare.

CAFENIU

Se iau coji lemnoase de nucă, se pun 2 kg. în 10 litri de apă. Se lasă o noapte să dospească, a doua zi se fierb bine 3-4 ore. Se lasă să se răcească, se strecoară, se pune vasul din nou pe foc, se adaugă 10 gr. piatră acră pisată mărunt sau 3-4 litri borș acru sau moare de varză. Se pune 1 kg. lână bine spălată și nestoarsă, se fierbe încet 2 ore de când a început să dea în clocot. Se lasă să se răcească, apoi se clătește și se usucă la umbră. Obținem o culoare frumoasă de cafeniu. Ca să obținem o culoare mai luminoasă, adăugăm în zeamă, înainte de a pune lâna, un pahar de oțet din vin tare.

Dacă adăugăm un bob de calaican (sulfat fieros), închidem culoarea.

Se culeg frunze de tutun, coapte, se usucă la umbră, se păstrează într-un sac la loc uscat.

Se pun 2 kg. de frunze în 10 litri de apă, se lasă o noapte să dospească, apoi se fierbe 3-4 ore, se lasă la răcit, se strecoară, se storc frunzele cu mâna - se pune din nou vasul pe foc, se adaugă 10 gr. piatră acră pisată mărunt. Se pune 1 kg. lână bine spălată și nestoarsă. Se fierbe 2 ore încet, se lasă să se răcească, se clătește lâna și se usucă la umbră. Obținem o culoare galben-măslinie foarte frumoasă. Ca să luminăm culoarea, adăugăm un pahar de oțet de vin tare.

Dacă punem un bob de calaican (sulfat fieros), închidem culoarea.

ALBASTRU

Se culeg frunze de drobiță - *Genista tinctoria* (sau drobușor - *Isatis tinctoria*), prin luna iulie, se usucă la umbră și se păstrează într-un sac la loc uscat, până le întrebuintăm.

Se pun 2 kg. de frunze în 10 litri de apă și se lasă să dospească 3-4 zile, apoi se pune la fiert, bine, 2-3 ore. Se lasă la răcit, se strecoară, se pune din nou cazanul pe foc, se adaugă 20 gr. piatră acră pisată mărunt, apoi se pune lâna bine spălată și nestoarsă, se fierbe bine 2 ore. Se lasă la răcit și apoi se clătește lâna într-o leșie mai slabă. Ne dă o culoare frumoasă de albastru.

Ca să luminăm culoarea, punem un pahar de oțet din vin tare, înainte de a pune lâna.

Dacă punem un bob de calaican (sulfat fieros) închidem culoarea.

Ce te uiți la mine,

Uită-te la tine!

(*oginda*)

NEGRU

Se iau 2 kg. de coajă de arin negru, se fierbe încet timp de 3 zile în 15 litri de apă. Se lasă la răcit, se strecoară zeama, se pune din nou pe foc. Se adaugă 20 gr. piatră acră pisată mărunt și 500 gr. calaican pisat, se lasă să se topească bine, apoi se pune 1 kg. de lână bine spălată și nestoarsă, umedă. Se fierbe 3 ore bine de tot. Se lasă la răcit, apoi se clătește și se usucă la umbră.

Obținem o frumoasă culoare verde.

Ca să deschidem culoarea, punem un pahar de oțet de vin tare, înainte de a pune lână.

Dacă punem un bob de calaican (sulfat fieros), căpătăm un verde măsliniu. Cu cât mărim bobul de calaican, cu atât se închide culoarea până aproape de negru.

Obținem alte nuanțe dacă adăugăm în același timp oțet și calaican.

GALBEN

Se strâng coji de ceapă, uscate și curate, se pun la păstrat la loc uscat. Înainte de a începe să vopsim, separăm cojile roșii de cele galbene deschis. Dacă sunt prăfuite, le spălăm în multă apă rece, punem la fiert cojile roșii dacă dorim o culoare mai închisă, iar de nu, le folosim pe cele galbene. Pentru 1 kg. de lână bine spălată punem 2 kg. de coji în 10 litri de apă, le lăsăm să dospească o noapte, a doua zi le fierbem bine 3-4 ore, se lasă la răcit, se strecoară zeama, se storc cu mâna toate cojile. Se pune iar vasul pe foc, se adaugă 10 gr. piatră acră pisată mărunt pentru a fixa culoarea. Dacă nu avem piatră acră, se pun 3-4 litri de borș acru sau moare de varză. Apoi punem lâna nestoarsă, o fierbem încet cam 2 ore de când a început să dea în clocot. Se clătește și se usucă la umbră.

Obținem un galben ruginiu foarte frumos, iar dacă dorim să facem mai multe tonuri din acest galben, potrivim zeama mai deschisă sau mai închisă, adăugând apă după cum dorim, însă păstrând cantitățile, adică 10 litri de zeamă la 1 kg. de lână.

Ca să scoatem un galben mai deschis, adăugăm în zeamă, înainte de a pune lână, un pahar de oțet de vin tare.

Dacă adăugăm un bob mic de calaican în zeamă, tot înainte de a pune lână, obținem un galben verzui minunat, pe care îl întâlnim foarte des pe covoarele vechi; acest galben verzui se combină foarte bine cu toate culorile. Mărind sau micșorând bobul de calaican, putem obține numeroase tonuri, mergând de la cel mai delicat galben verzui până aproape de negru. Alte nuanțe putem obține dacă adăugăm oțet și calaican în același timp. Se culege floare de mușetel (romaniță), când este bine înflorită, se usucă la umbră și se păstrează la loc uscat. Se obțin cele mai frumoase și mai delicate tonuri de crem.

Sau se culege floare de tei - numai floarea, când este bine înflorită, fără frunzulițe. Se usucă la umbră și se păstrează la loc uscat. Se obțin tonuri frumoase de bej roșcat.

La vopsit, cu amândouă, se procedează la fel ca la cojile de ceapă.

Foto: Cristian Tureanu - Maria Pop a Uliului, Desești, 2002

Blastă-mă-l singur să sie:
Pe mine m-ai blăstămat
Să vorbea oamenii-n sat
Că singură m-am aflat.
Lasă, singură să siu -
N-am omorât om de ziu
Și nici n-oi omori
Până pe pământ oi si -
A vini timpul odată
Și n-oi si tăt supărată,
M-oi mângâie cu badea,
Supărării nu m-oi da.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

1565.

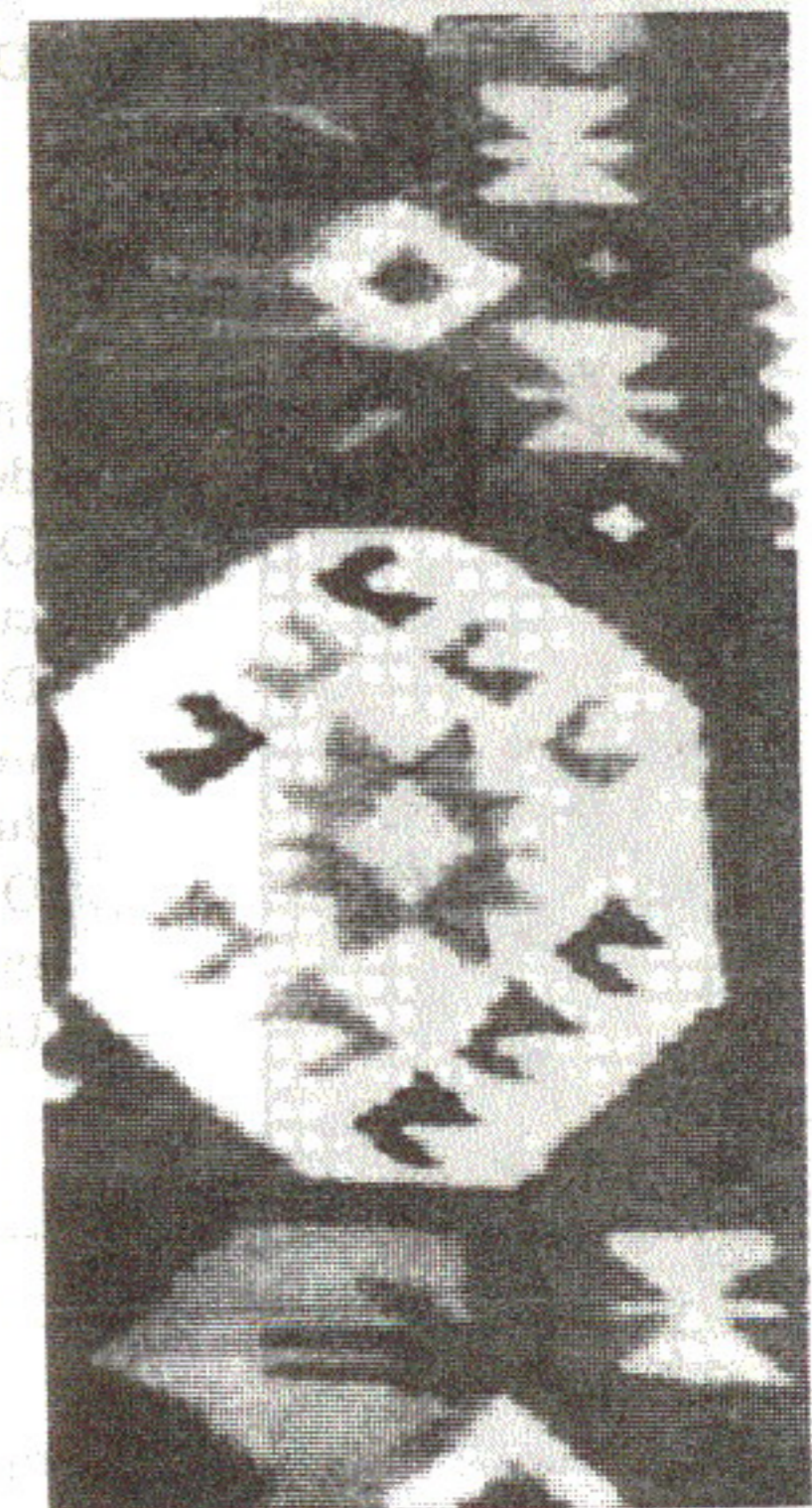
Când eram de nu știam
Unde mă culcam durneam,
De când dor am învățat
Nu dorm numa legănat.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

1566.

Afară-i lună și bine -
Cine mi-i drag nu mai vine,
Mă culcai și ațipii,
Doru-l pusei căpătâi,
Cu urātu mă-nvălii -
Doamne, rău mă hodinii.
Mă sculai și pipăii -
Doamne, nimic nu găsii
Numa doru inimii
Scriș pe fața perinii
Cu cerneala ochilor
Și cu pana genelor.

Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.

Câte sate o îmblat
Atâtea meserii o-nvățat.